

το ιδεολόγημα της ανάπτυξης σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης:

Η ανάπτυξη σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης

Τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα και οι συνακόλουθες συνέπειές τους στη φύση και τους ανθρώπους δε συμβαίνουν μόνο τα τελευταία χρόνια, με την ένταξη της χώρας στη λεγόμενη "εποχή των μνημονίων". Κάθε καπιταλιστικό κράτος για να μπορεί να θεωρείται τέτοιο, υλοποιεί τις αναπτυξιακές πολιτικές του, μιας που η αναπτυξιακή διαδικα**σία εξυπηρετεί κατά βάση τη διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου και την καπιταλιστική συσσώρευση. Για έναν αιώνα τουλάχιστον, με κορύφωση το δεύτερο μισό του, συντελούνται στον ελλαδικό χώρο μια σειρά από "έργα πνοής", που ασφαλώς συμπίπτουν χρονικά με μια πιο ταχεία, αν και βραδύτερη συγκριτικά με άλλα παραδείγματα εντός της περιφέρειας, διαδικασία καπιταλιστικοποίησης.** Οι εκτεταμένες μεταλλευτικές δραστηριότητες από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, τα μεγάλα έργα οδοποιίας, με τελευταίους τους κολοσσιαίους αυτοκινητοδρόμους της Εγνατίας, τα υδροηλεκτρικά φράγματα, οι εκτροπές ποταμών, η σταθερή οικιστική "ανάπτυξη" και τελευταία η εφαρμογή τεχνολογιών "ανανεώσιμων πηγών ενέργειας", ανεμογεννήτριες και φωτοβολταϊκά, είναι μόνο κάποια από αυτά που άλλαξαν μη αντιστρεπτώς τη γεωγραφία των περισσότερων περιοχών και τη ζωή των κατοίκων τους, μην αφήνοντας ανεπηρέαστα και τα χαρακτηριστικά εντέλει της ίδιας της ζωής. Οι κοινωνικοί αγώνες ωστόσο που δόθηκαν και συνεχίζουν να δίνονται, τόσο σε τοπικό όσο και σε κεντρικό επίπεδο, αποτελούν αναμφισβήτητα ανάχωμα στα σχέδια των κυρίαρχων και πάντα αλλάζουν τη ροή της ιστορίας, πετυχαίνοντας τόσο υλικά όσο και συμβολικά ρήγματα στο μονόλογο της καπιταλιστικής ερημοποίησης.

Στο σημείο αυτό, χρειάζεται να επαναλάβουμε κάποιες μάλλον κοινοτοπίες, ουσιώδεις ωστόσο για μια εκκίνηση της προσέγγισης της παρούσας συγκυρίας. Η ανάπτυξη και κατ' επέκταση τα αναπτυξιακά έργα απολαμβάνουν διαχρονικά μιας "ασυλίας" στην κοινωνική συνείδηση κι αυτό δεν είναι παρά αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης διαδικασίας κατοχύρωσης θετικοτήτων ως προς τα περιεχόμενα και τις συνέπειές τους μέσα από τους κυρίαρχους μηχανισμούς παραγωγής λόγου. Η ανάπτυξη αποτελεί έννοια μέσα από τον πυρήνα των ιδεωδών του διαφωτισμού, και γι' αυτό βασικό ιδεολογικό εργαλείο του καπιταλισμού. Αν δεχτούμε ότι οι κυρίαρχες ιδέες δεν είναι παρά οι ιδέες της κυριαρχίας μπορούμε ίσως να κατανοήσουμε με μεγαλύτερη ευκολία πώς αυτή και η σύμφυτή της έννοια, η πρόοδος, έχουν ενδυθεί τόσων θετικών πρόσημων. Η κατασκευή του μύθου μιας ενιαίας, οικουμενικής ανάπτυξης, που προκαλεί συνεχώς μετακίνηση από μια προηγούμενη ελλειπτική θέση προς μια επόμενη βελτιωμένη, αποτέλεσε τη νέα μεταφυσική, το μεσσιανικό όραμα του καπιταλισμού για την τελείωση του ανθρώπινου είδους. Ο στόχος της ανάπτυξης ανάχθηκε σε πανανθρώπινο ζητούμενο -η κατασκευή ενός τέτοιου συλλογικού φαντασιακού εξυπηρετεί την απαλοιφή από τη μνήμη ότι ζούμε πάντα σε ταξικές κοινωνίες δομημένες στη βάση φυλετικών, εθνικών, έμφυλων κλπ διαχωρισμών. **Οι Λόγοι περί ανάπτυξης συμπλέκονται με εκείνους της εθνικής ολοκλήρωσης, αποτελώντας στο σύνολό τους βασικά ιδεολογήματα κατασκευής συνοχής μεταξύ των υπηκόων και ψευδών κοινοτήτων, διαμόρφωσης πεδίων απόσπασης κοινωνικών συναινέσεων.** Η ανάπτυξη και η πρόοδος γίνονται εξισωτικά ιδεώδη κι ένας μαζικός όρκος στον οποίο η ευπείθεια θεωρείται απαράβατος όρος.Έχοντας πλήρως ουδετεροποιηθεί από τα κυρίαρχα πολιτικά της νοήματα, τοποθετείται, φυσικοποιημένη, στον άμβωνα μιας συνθήκης εξαίρεσης. Και για έναν ακόμη λόγο: με τα "έργα" υπάρχει πάντα κίνηση, απορρόφηση εργασιακού δυναμικού, δημιουργία θέσεων εργασίας, οπότε έτσι καλύπτεται και μια άλλη θεμελιώδης αξίωση του υπάρχοντος συστήματος: να διατηρεί τους υπηκόους του σε εργασιακές θέσεις, να τους υπόσχεται εργασία, αγοραστική δύναμη και συνακόλουθα καταναλωτική ικανότητα.

Εστιάζουμε στα τελευταία χρόνια, από την εγκαθίδρυση της συνθήκης έκτακτης ανάγκης κι έπειτα, διακρίνοντας μια επίταση των αναπτυξιακών σχεδίων, μια εκ νέου νομιμοποίησή τους με μια εναλλαγή τρομολαγνικών-σωτηριολογικών Λόγων που τα επανεξυψώνουν στην κοινωνική συνείδηση, μια επιτάχυνση στις διαδικασίες υλοποίησής τους αλλά και στα ίδια τα μεγέθη τους. Ταυτόχρονα με τα τοπικά αναπτυξιακά έργα (μπαζώματα ρεμάτων, ανάπλαση πλατειών με γκαζόν και τραπεζοκαθίσματα, γιγάντια πάρκινγκ και εμπορικά καταστήματα) συμβαίνουν, με διαδικασίες express, έργα μεγάλης κλίμακας, όπως οι γεωτρήσεις υδρογονανθράκων σε Κατάκολο, Αχαΐα, Κρήτη και σύντομα σε άλλες περιοχές, η παραχώρηση χιλιάδων στρεμμάτων του Ελληνικού (στον όμιλο Λάτση και σε μεγαλοεπιχειρηματίες από Κίνα και Αμπού Ντάμπι) για κατασκευή ειδικής ζώνης κατοικιών και εμπορευμάτων, η πώληση εκατοντάδων στρεμμάτων στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής (στον ομογενή

κροίσο Σαββίδη) για τουριστική ανάπτυξη, η ευρεία αξιοποίηση-περίφραξη των ακτογραμμών, όπως στη Μπούκα της Νότιας Κέρκυρας και πολλά άλλα. Η αναπτυξιακή ύφεση θα ξεπεραστεί μόνο με μεγάλες δόσεις ανάπτυξης. Τα σαρωτικά αναπτυξιακά έργα, που κεφαλαιοποιούν στο μέγιστο τη φύση και τις αξίες της, για να απορροφήσουν αναξιοποίητα, συσσωρευμένα κεφάλαια και να επεκτείνουν τις αγορές, αντικατοπτρίζουν, λόγω των άπειρων συναρθρώσεών μας με το φυσικό περίγυρο, και μια επιθετική στρατηγική όσον αφορά στη διαμόρφωση των ίδιων των χαρακτηριστικών της ζωής. Οι κάτοικοι της Β.Α. Χαλκιδικής είναι υποχρεωμένοι να εισπνέουν αέρα υψηλής συγκέντρωσης σε σκόνη, να πίνουν νερό μολυσμένο με τοξικά απόβλητα από τα μεταλλεία, να ζουν πλέον σε χωριά δίπλα στις εγκαταστάσεις της Ελληνικός χρυσός... Τελικά, η ίδια η δυνατότητα για ζωή τίθεται εν αμφιβόλω. Ας επιστρέψουμε όμως στο καθεστώς έκτακτης ανάγκης.

Με τη συνθήκη έκτακτης ανάγκης έχουμε τη θεσμική μετατροπή της εξαίρεσης σε κανόνα. Με τα μνημόνια, τα μεσοπρόθεσμα, τις δανειακές συμβάσεις, τα πολυνομοσχέδια -που δημιουργούν συνθήκες εργασιακού μεσαίωνα, διάλυση των στοιχειωδών υποδομών πρόνοιας και συνθήκες ακραίας φτώχειας- και την αντίστοιχη όξυνση των ιδεολογικών και κατασταλτικών μηχανισμών. Με την ταχύτατη και αιφνιδιαστική αναίρεση των προηγούμενων "ισορροπιών" και την εδραίωση ενός νέου κανονιστικού πλαισίου. **Δεν πρόκειται για κυριαρχική "εκτροπή", αλλά για μια μη συναινετική διαδικασία καταστροφής-ανοικοδόμησης-επαναρρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων, που τετριμμενοποιεί το μέχρι πρότινος εξαιρετικό.** Πρόκειται για την ανάδυση ενός νέου ολοκληρωτισμού, που στο όνομα εξαιρετικών-έκτακτων περιστάσεων, και τέτοια είναι η "κρίση", διαμορφώνει τη σταθερή αναγνώριση του χωροχρόνου ως πεδίο διαρκούς συναγερμού και μόνιμης επιφυλακής και κατ' επέκταση νέες ποιότητες κοινωνικών αντανακλαστικών και αυτοματισμών.

Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε πολλά ακόμη σχετικά με τη συνθήκη έκτακτης ανάγκης και το καθεστώς εξαίρεσης. Αρκούμαστε όμως στην παραπάνω σύντομη αναφορά, μέσα από την οποία μπορούν να προσεγγιστούν και να ερμηνευτούν εκείνες οι διαφοροποιήσεις που συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια στο πεδίο των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και που επανατοποθετούν τελικά την ανάπτυξη, με όλα τα συμφραζόμενά της, υλικά και συμβολικά, σε ένα κατεξοχήν πεδίο εξαίρεσης.

Θεσμικές διευθετήσεις

Εστιάζουμε σε συγκεκριμένες θεσμικές αναδιαρθρώσεις που κατοχυρώνουν διαδικασίες express στην εφαρμογή των αναπτυξιακών έργων, εισάγοντας ταυτόχρονα και ένα νέο νομικό καθεστώς απαλλαγής των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από γραφειοκρατικά βαρίδια προηγούμενων ετών. Επιλέγουμε τρία παραδείγματα ως αντιπροσωπευτικά της νέας συνθήκης: την ίδρυση και λειτουργία του ΤΑΙΠΕΔ, τον αναβαθμισμένο ρόλο της Κτηματικής εταιρίας δημοσίου και τον νόμο 3894 για τις fast track διαδικασίες· όχι γιατί είναι τα μόνα, αλλά γιατί μέσα από αυτά αναγνωρίζονται αφενός οι κατευθύνσεις ως προς τη λειτουργία του νεοφιλελεύθερου κράτους ("απόσυρσή" του από ιδιοκτησιακούς τίτλους και διαχείριση της περιουσίας του, όσο και αναβαθμισμένος ρόλος της εκτελεστικής εξουσίας ως προς την υλοποίηση των νεοφιλελεύθερων προγραμμάτων) και αφετέρου η εγκαθίδρυση ενός νέου καθεστώτος περιφράξεων, όπου τα πάντα πλέον γίνονται νοητά στη σφαίρα της ιδιοκτησίας και των περιορισμών της, που τα νοήματα του ίδιου του χώρου και του πώς βρισκόμαστε εντός του μεταστρέφονται σε κυριαρχικά.

Η "αποστολή" του ΤΑΙΠΕΔ

"Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων της χώρας αποτελεί σήμερα το μεγαλύτερο πρόγραμμα αξιοποίησης στον κόσμο. Ο κύριος στόχος του είναι η προσέλκυση σημαντικών διεθνών ροών κεφαλαίου, που συνεισφέρουν στην επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας και τροφοδοτούν την οικονομική ανάπτυξη. Το άνοιγμα σχετικών τομέων της αγοράς που πραγματοποιείται μέσω των αποκρατικοποιήσεων συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ενώ η συνολικότερη προώθηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον εδραίωσης της αξιοπιστίας της χώρας στο εξωτερικό."

Η παραπάνω εύγλωττη για τα κυριαρχικά σχέδια διακήρυξη αντλήθηκε από το επίσημο site του ΤΑΙΠΕΔ (ταμείο αποκρατικοποιήσεων ιδιωτικής περιουσίας ελληνικού δημοσίου), το οποίο ιδρύεται με ανακοίνωση στην εφη-

μερίδα της κυβέρνησης την 1η Ιουλίου 2011, με σκοπό να εξυπηρετήσει τις ρήτρες του μεσοπρόθεσμου σχεδίου δημοσιονομικής πολιτικής (2012-2015). Από εκεί και πέρα τα υπόλοιπα είναι γνωστά. Ένας τεράστιος κατάλογος ακινήτων, που περιλαμβάνει κτίρια, ολυμπιακές εγκαταστάσεις, οικόπεδα, ακτογραμμές, νησιά, δασικές εκτάσεις, δημόσιες υπηρεσίες... βγαίνουν στο σφυρί. Η "αποστολή" του ΤΑΙΠΕΔ είναι να πραγματοποιήσει άμεσα την πλήρη αποικιοποίηση του χώρου από την ιδιοκτησία και τα χαρακτηριστικά της. Χωρίς προσχηματικές γραφειοκρατικές χρονοτριβές, χωρίς την προϋπόθεση στοιχειώδους (προσχηματικής) κοινωνικής διαβούλευσης, αέρας, νερό και γη μεταβιβάζονται σε επιχειρηματικά χέρια υπό τη βιτρίνα ενός εμβληματικού σχεδίου εξόδου από την "κρίση" και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ακόμη και το νερό πωλείται σε επιχειρηματίες -το ΤΑΙΠΕΔ έχει αναλάβει το "πέρασμα" των δημόσιων εταιριών ύδρευσης Θεσσαλονίκης (ΕΥΔΑΘ) για αρχή και στη συνέχεια της Αθήνας (ΕΥΔΑΠ) σε ιδιωτικές εταιρίες. Παρατίθεται χαρακτηριστικό απόσπασμα, για τις αντιστροφές και το χλευαστικό κυνισμό του, της συνέντευξης του τέως προέδρου του ΤΑΙΠΕΔ στο Παρατηρητήριο για την κρίση (του ομίλου Νιάρχου): *"Και λεφτά να είχαμε, και ανεργία να μην είχαμε, τα περισσότερα ακίνητα και κτίρια, είναι εστίες μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος, εστίες κόντρα στην αισθητική μας. Ποια φιλέτα λοιπόν;". Και συνεχίζει: "Δεν θα έρθει δια μαγείας η ανάπτυξη. Η ανάπτυξη θέλει έργα. Έργα σημαίνει: εκχωρώ περιουσιακά στοιχεία, τα παραχωρώ, τα δίνω να τα εκμεταλλευτούν για να γίνουν επενδύσεις και να έρθει η ανάπτυξη... Η κουλτούρα και η απελευθέρωση από το λαϊκισμό είναι κλειδί για τις αποκρατικοποιήσεις και την ανάπτυξη. Ο πολίτης να πάρει το μέλλον του στα χέρια του, να πιστέψει ότι μπορεί να γίνει κυρίαρχος της μοίρας του και καπετάνιος της ψυχής του (master of his destiny and captain of his soul), και να ασκήσει δημιουργική, σωστή πίεση, για να αυξηθεί η κοινωνική ευθύνη όλων".* Πέρα από τα λαϊκίστικα του τέως, το ΤΑΙΠΕΔ και οι συναφείς υπηρεσίες του κράτους, με τις express διαδικασίες τους στη μεταβίβαση της κρατικής περιουσίας σε ιδιώτες, εισαγάγουν και μια νέα γραφειοκρατία στις δομές του κράτους: τους ειδικούς και μυστικοσυμβούλους αξιοποίησης, τους νέους κρατικούς μεσιτικούς οργανισμούς, ένα αναβαθμισμένο, κρατικό real estate για την αποκομιδή πολλαπλών κερδών από τη δημόσια γη.

Για την Κτηματική Εταιρία Δημοσίου

Η Κτηματική Εταιρία Δημοσίου, για δεκαετίες (έτος ίδρυσής της το 1978) αναλαμβάνει τη χαρτογράφηση της κρατικής ιδιοκτησίας και την προς όφελος του δημοσίου αξιοποίησή της[1]. Στην εταιρία ανήκουν τουλάχιστον 77.000 ακίνητα, για τα οποία ζητήθηκε η συνδρομή εξειδικευμένων συμβούλων για να διερευνηθεί η εμπορική τους αξία, μέσω μακροχρόνιας μίσθωσης (η μίσθωση αυτή σπάει το "φράγμα του χρόνου"-μπορεί να ξεπερνάει και τον ένα αιώνα). Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2011 η Κτηματική εταιρία "απορρόφησε" την Εταιρία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε. Σύμφωνα με το μνημόνιο, η ΕΤΑΔ[2] θα πρέπει να αναδιοργανωθεί, να αποκτήσει επαγγελματικό μάνατζμεντ και νέα εταιρική αποστολή. Στόχος της, είναι να καταστεί ένα «εργοστάσιο» απαλλαγής των ακινήτων από βάρη, υποσημειώσεις κ.λπ. Η εταιρεία, για αρχή, ανέλαβε να «καθαρίσει» 200 ακίνητα, άλλα 600 μέχρι τον Μάιο του 2015 και 1.000 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2015, προωθώντας τα στο ΤΑΙΠΕΔ. Τα στοιχεία αυτά, που εύκολα κανείς μπορεί να αλιεύσει διαδικτυακά, είναι στοιχειώδη για να αντιληφθούμε ότι πρόκειται περί οδοστρωτήρα που περνάει πάνω από αυτό που ονομάζεται δημόσια γη. Ουσιαστικά, η Κτηματική εταιρία και τα παραρτήματά της έχουν αναλάβει φασόν καταγραφής και πώλησης-μίσθωσης ενός πλήθους ακινήτων και εκτάσεων σε ιδιώτες, με ανυπολόγιστες συνέπειες για το περιβάλλον και τους ανθρώπους των αντίστοιχων περιοχών. Και πέρα από την αριστερή ρητορεία που εντοπίζει τον κίνδυνο μόνο στις ιδιωτικοποιήσεις, εκτός του ότι περνώντας στα χέρια εγχώριων και υπερεθνικών επιχειρηματιών οι περιοχές αυτές θα υποστούν τη μεγαλύτερη κατά το δυνατόν πίεση -οικονομική και κοινωνική- εδώ συμβαίνει κάτι μεγαλύτερο. **Μιλάμε για μια συστηματικοποίηση της ταξινόμησης της γης, με την έννοια ότι για κάθε κομμάτι της θα αντιστοιχούν τίτλοι κυριότητας και μελέτη αξιοποίησής της.** Κανένας χώρος δεν μπορεί να υφίσταται χωρίς ιδιοκτησιακούς τίτλους: θα είναι είτε κρατική ή ιδιωτική περιουσία, είτε τίποτα. Με άλλα λόγια, η ιδιοκτησία και η περίφραξη θέλει να γίνει κομμάτι της "κοινής λογικής" για τους δημόσιους χώρους, να κανονικοποιηθεί ως βασικό χαρακτηριστικό της ζωής.

Για τις fast track διαδικασίες

Πρόκειται για διαδικασία ταχείας αδειοδότησης ή επίσημα: «επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης στρατηγικών επενδύσεων». Με το νόμο 3894 ορίζεται η διαδικασία που επιταχύνει την αδειοδότηση αυτών των επενδύσεων που προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα ή από σύμπραξη ιδιωτικού με δημόσιο (ΣΔΙΤ). Με το πολυνομοσχέδιο του υπουργείου Ανάπτυξης του 2012,[3] οι προϋποθέσεις ένταξης στο νόμο έγιναν ακόμη πιο ελαστικές. Ως στρατηγικές επενδύσεις νοούνται οι επενδύσεις που αφορούν ιδίως στην κατασκευή, ανακατασκευή, επέκταση ή εκσυγχρονισμό υποδομών και δικτύων: στη βιομηχανία, την ενέργεια, τον τουρισμό, τις μεταφορές και επικοινωνίες, την παροχή υπηρεσιών υγείας, τη διαχείριση απορριμμάτων, έργα υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας. Τα κριτήρια υπαγωγής μιας επένδυσης στο fast track είναι το ποσό της επένδυσης ή/και οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργούνται.

Οι παραπάνω δεν είναι παρά οι θεσμικοί ορισμοί των διαδικασιών. Τι εισάγεται όμως ακριβώς με το fast track; Ουσιαστικά είναι νόμος-ρύθμιση στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης και των μνημονίων, ώστε να διευκολύνεται κατά το μέγιστο δυνατό η υλοποίηση μιας επένδυσης. **Έτσι, το κράτος παρέχει κάθε δυνατή διευκόλυνση στον επενδυτή** (αναλαμβάνει να απαλλοτριώσει τη γη, να κατασκευάσει βοηθητικά έργα, να καθορίσει τις ζώνες ελέγχου δόμησης και δραστηριοτήτων στο χώρο της επένδυσης -ακόμα και την καταστολή των κοινωνικών αντιστάσεων εγγυάται το κράτος, όπως μας δείχνει το παράδειγμα των μεταλλείων της Β.Α. Χαλκιδικής). Με λίγα λόγια, το κράτος αναλαμβάνει να διευκολύνει τον επενδυτή, προκειμένου αυτός να αποφύγει την πρόσκρουση σε νομοθετικές διατάξεις που θα έκαναν χρονοβόρα την επένδυση -η σχετική αδειοδότηση ετοιμάζεται εντός εξαμήνου. Με άλλα λόγια, **πρόκειται για τη θεσμική διευθέτηση της μεταβίβασης κρατικής περιουσίας σε ιδιώτες**. Προφανώς, η προϋπόθεση για τις fast track διαδικασίες δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας δεν έχει παρά δημαγωγικό ρόλο, προκειμένου να νομιμοποιείται κοινωνικά το έργο ή/και να δημιουργούνται διασπαστικές κατευθύνσεις σε τυχόν κοινωνικές αντιστάσεις (βλ. Σκουριές Χαλκιδικής).

Χρειάζεται ωστόσο να συμπληρωθεί ως προς τις θεσμικές αναδιαρθρώσεις, ότι και η σχετικά πρόσφατη ριζική αναδιάταξη στον αυτό-διοικητικό χάρτη του κράτους (Καλλικράτης-2010) (με υποχρεωτικές συνενώσεις δήμων, δημιουργία Περιφερειών και συγκρότηση Γενικών Διοικήσεων), δίνει τη δυνατότητα στους δήμους να διεκπεραιώνουν μαζί με τις περιφέρειες, και υπό την εποπτεία του κράτους, τοπικά αναπτυξιακά έργα, με τη λογική της ανταποδοτικότητας, πάντα υπό το πιεστικό της ανεύρεσης οικονομικών πόρων για να γεμίζουν τα ταμεία τους -κάτι που προφανώς μεταφράζεται σε επιπλέον πίεση και σε τοπικό επίπεδο σε σχέση με τους δημόσιους χώρους.

Τα παραπάνω καταδεικνύουν όχι απλά μια **ένταση στην κατεύθυνση της εμπορευματοποίησης αγαθών και δημόσιων χώρων, αλλά μια βαθιά τομή στον ίδιο το χαρακτήρα τους**. Πέρα από την οικονομική αξιοποίηση-εκμετάλλευσή τους, που εκτείνεται ώστε να συμπεριλάβει κάθε τι αξιοποιήσιμο, η με βομβαρδιστικό τρόπο περίφραξη κάθε κομματιού γης, σκοπό έχει να εκπαιδεύσει σε έναν άλλο τρόπο πρόσληψης του χώρου και του τρόπου που βρισκόμαστε εντός του. Οι περιφράξεις πάντα κατοχυρώνουν και ιδεολογικά ενσωματώνουν την καθαρή πολιτιστική αξία της καπιταλιστικής κοινωνίας, την ιερότητα και το απαράβατο της ιδιωτικής ιδιοκτησίας επί της γης και επιτελούν τελικά τη νομιμοποιητική λειτουργία για όλες τις μορφές ιδιοκτησίας.[4]

Η "ανάπλαση" του Ελληνικού με εμπορικά κέντρα, ουρανοξύστες, ξενοδοχεία κλπ, πέρα από το ότι στερεί από τον κοινωνικό χάρτη μια τεράστια περιοχή, όπου θα μπορούσε να είναι "κοινός χώρος", ελεύθερα προσβάσιμος για όλες/ους, αλώνει το χωροχρόνο από τα κυρίαρχα νοήματα, αυτά του εμπορεύματος, του κέρδους, του θεάματος, δημιουργεί περίφραχτη περιοχή και η περίφραξη δεν αφορά μόνο στα συρματοπλέγματα. Γίνεται περιοχή αβίωτη για τους κατοίκους της περιοχής ή βιωμένη με τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά. Το ίδιο ισχύει και για κάθε άλλη περιοχή που είτε αφαιμάζεται ως προς τους "φυσικούς της πόρους", π.χ. Σκουριές Χαλκιδικής, περιοχές γεωτρήσεων για υδρογονάνθρακες κλπ., είτε παραδίδεται στα σχέδια της τουριστικής ανάπτυξης, ανάπλασης ή όπως αλλιώς την ονομάζουν.

Σιδηρά πυγμή: η ανάπτυξη θα περάσει

Γίνεται λοιπόν κατανοητό, ότι τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα αποτελούν κομβικό σημείο των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και αυτό επιβεβαιώνεται με σαφήνεια στο παράδειγμα των μεταλλείων χρυσού στη Β.Α. Χαλκιδική. Η διαχείριση του «φαινομένου Σκουριές», τόσο σε κατασταλτικό όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο, συμπυκνώνει τις πολιτικές του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης και αναδεικνύεται σε πείραμα εκπειθάρχησης και εξανδραποδισμού μεγάλων κοινωνικών κομματιών, που θα εφαρμοστεί στη συνέχεια και αλλού. Οπότε, στεκόμαστε σε αυτό για την επισήμανση κάποιων σημείων, ουσιωδών για την αντίληψη της τρέχουσας συγκυρίας.

Η περιοχή της Β.Α. Χαλκιδικής γίνεται μια ειδική οικονομική ζώνη[5]. Τα συμφέροντα της εταιρίας υπερασπίζονται από τους έμμισθους του κράτους με κάθε μέσο, ενώ το δάσος αφανίζεται για να εξαχθούν μόλις 0,8gr χρυσού από 1 τόνο εδάφους, με την ταυτόχρονη διάχυση στην ατμόσφαιρα 3.116 τόνων σκόνης/ώρα μόνο από το ορυχείο στις Σκουριές.[6]

Από τον Μάρτιο του '12, οπότε και εντείνονται οι δυναμικές κινητοποιήσεις ενάντια στα μεταλλεία, τα χωριά της Β.Α. Χαλκιδικής τελούν υπό ένα ιδιότυπο καθεστώς κατοχής από ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις και τραμπούκους της εταιρίας (χαρακτηριστική στιγμή είναι η εισβολή πολυάριθμου στρατού ΜΑΤ – ΕΚΑΜ στην πόλη της Ιερισσού στις 7 Μάρτη). **Η Β.Α. Χαλκιδική βρίσκεται σε «κατάσταση εξαίρεσης».** Οι διαδηλώσεις που πραγματοποιούν κάτοικοι και αλληλέγγυοι στο βουνό συνοδεύονται από ρήψη άφθονων χημικών, ξυλοδαρμούς διαδηλωτών κάθε ηλικίας, από πλαστικές σφαίρες, τραμπουκισμούς από τα δουλικά-εργαζόμενους της εταιρίας, ενώ μετά την καταστροφή του εργοταξίου της εταιρίας στις 17 Φλεβάρη εφαρμόζονται και εκτεταμένες αστυνομικές εισβολές σε σπίτια και απαγωγές αγωνιζόμενων. **Σε όλο αυτό το διάστημα, σχηματίζονται 14 ογκωδέστατες δικογραφίες, 210 άνθρωποι κατηγορούνται ή φέρονται ως ύποπτοι, από τους οποίους οι 56 με βαριά κακουργήματα για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης (δηλαδή διώκονται με τον τρομονόμο), 4 αγωνιζόμενοι προφυλακίζονται, πάνω από 200 υποβάλλονται δια της βίας σε απόσπαση γενετικού υλικού, ενώ μοιράζονται αφειδώς κλήσεις για απολογία στον ανακριτή.** Πρόκειται για σημεία της αναβάθμισης-στρατιωτικοποίησης της καταστολής. Η επιχείρηση σκούπα στους αγωνιζόμενους/ες, στέλνει το μήνυμα ότι το «ησυχία, τάξη και ασφάλεια» θα εφαρμοστεί δια ροπάλου. Τα τριψήφια νούμερα στις διώξεις θέλουν να διασπείρουν στις τάξεις του κόσμου του αγώνα τον τρόμο, να υπογραμμίσουν τη δύναμη του καθεστώτος να σαρώνει οποιονδήποτε αντιστέκεται. Αφενός, επιδιώκεται να εγκλωβιστεί σε καθεστώς δικαστικής ομηρίας μεγάλο μέρος των αγωνιζόμενων, να μπλέξει στα πλοκάμια του δικονομικού συστήματος και των θεσμικών διευθετήσεων και να απομακρυνθεί έτσι από το πεδίο του καθημερινού αγώνα. Αφετέρου να διασπαστεί η συνοχή του, δημιουργώντας ρήγματα ως προς τις διεκδικήσεις του. Η 17 Φλεβάρη, όταν ομάδα ατόμων αιφνιδίασε τους σεκιούριτι των εγκαταστάσεων της εταιρίας στις Σκουριές και πυρπόλησε οχήματα και υποδομές της, αποτέλεσε χρονικό σημείο αναβάθμισης της κατασταλτικής στρατηγικής και του ιδεολογικού πολέμου. Τα εκτενή ρεπορτάζ των μίντια –που έμοιαζαν περισσότερο με πολεμικά ανακοινωθέντα του υπουργείου τύπου της κυβέρνησης, η παρουσία του ίδιου του υπουργού προστασίας του πολίτη στον Πολύγυρο της Χαλκιδικής και του αρχηγού της αστυνομίας, οι καταγγελίες από όλο το φάσμα του κομματικού συρφετού, δημιούργησαν το κατάλληλο υπόστρωμα για να ξεδιπλωθεί μια άνευ προηγουμένου εγκληματοποίηση του αγώνα. Από εκεί και πέρα, ασταμάτητα, στη βουλή, στις αστικές εφημερίδες, στα τηλεοπτικά πάνελ οι όποιες αναφορές στη βία συνδέονται πάντα και με τις Σκουριές. Η θεωρία των άκρων, αυτό το κυρίαρχο κατασκεύασμα που θέλει στον ένα πόλο τη νεοναζιστική κτηνωδία, βρήκε στην κοινωνική βία του αγώνα των κατοίκων στις Σκουριές το ομόζυγό της. Τα «καταδικάζουμε τη βία από όπου κι αν προέρχεται» και οι ασκήσεις νομιμοφροσύνης δίνουν και παίρνουν, ώστε να απονομιμοποιηθεί πλήρως στην κοινωνική συνείδηση ο αγώνας των κατοίκων, να χάσει τα κοινωνικά του ερείσματα, να περιθωριοποιηθεί. Η διεύρυνση της ποινικότητας, ώστε «το εγκληματικό» να ταυτίζεται με τις κοινωνικές αντιστάσεις στα σχέδια κράτους και αφεντικών, είναι χαρακτηριστικό σημείο του εντεινόμενου ολοκληρωτισμού της δημοκρατίας, μιας ακόμα κίνησης από το ποινικό κράτος να επιβάλλει κοινωνική σιγή.

Η υπόθεση "Σκουριές" αποτελεί αναμφίβολα πύκνωση των στρατηγικών του καθεστώτος, υπό-

δειγμα κυριαρχικής επιβολής και κατάπνιξης των κοινωνικών αντιστάσεων κι ένα στοίχημα που το νεοφιλελεύθερο κράτος δεν πρέπει επ' ουδενί να χάσει, αφού ας μην ξεχνάμε ότι το "ελληνικό πείραμα" αποτελεί τον δοκιμαστικό σωλήνα, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, κατασταλτικά και ιδεολογικά, ώστε να εξαχθεί στη συνέχεια και στις υπόλοιπες κοινωνίες, εντός του λεγόμενου "πρώτου κόσμου". Αποτελεί ταυτόχρονα, και

γι΄αυτό η λυσσαλέα καταστολή και δαιμονοποίησή του από σύσσωμο το κυριαρχικό μπλοκ, και **φωτεινό σημείο του αγώνα των από κάτω, που γίνεται φωτεινότερος στην περίοδο που διανύουμε, της καθίζησης των κοινωνικών αντιστάσεων.**

Η νέα ηθική της ανάπτυξης

Σε ιδεολογικό επίπεδο, διαμορφώνεται μια νέα ηθική της ανάπτυξης. Αν παλιότερα οι αναπτυξιακές δραστηριότητες θεωρητικοποιούνταν με όρους μιας θριαμβολογικής ανθρώπινης κατακυρίευσης της φύσης (που εμπεριείχαν και αισθητικές που προωθούσαν μια ρομαντική σχέση ανθρώπου-φύσης), αυτά σε περιβάλλον **"κρίσης" θεωρούνται ξεπερασμένα. Η ανάπτυξη θα σώσει από τη φτώχεια, από την αδράνεια, θα μας βγάλει από τη δυσχερή θέση κατωτερότητας στην οποία (όλοι) περιήλθαμε με τις δανειακές συμβάσεις**. Μια πλημμυρίδα καπιταλιστικών εγχειρημάτων, με εξορύξεις, γεωτρήσεις, περιφράξεις, ιδιωτικοποιήσεις, τάζει να ανασηκώσει όλα τα "πλεούμενα", ενώ διακηρύσσεται ότι τα κέρδη του ρυθμού ανάπτυξης θα διανεμηθούν ως δια μαγείας στο κοινωνικό σώμα (κάτι που ασφαλώς ποτέ δεν συμβαίνει- παρά μόνο με τη μορφή ψίχουλων από το τραπέζι των πλουσίων). Το κυρίαρχο μότο γίνονται οι νέες θέσεις εργασίας, χωρίς αυτές να συνδέονται με τον εργασιακό μεσαίωνα που επικρατεί και που κάνει όλες αυτές τις επιχειρήσεις δελεαστικές και κερδοφόρες για τους επίδοξους επενδυτές. Χωρίς να συμπεριλαμβάνονται όλες αυτές οι μη αντιστρεπτές περιβαλλοντικές εκφυλίσεις από το τυχοδιωκτικό κεφάλαιο, με τις αντίστοιχες συνέπειες στη ζωή και την αναπαραγωγή της. Ζούμε στην εποχή των μεγάλων μονολόγων, της νέας γλώσσας, του τετελεσμένου, του μη αντιστρεπτού, του νέου ολοκληρωτισμού και σε αυτό συμβάλλουν τα μέγιστα οι μιντιακοί μηχανισμοί, που λειτουργούν πλέον χωρίς προσχήματα ως φερέφωνα της εγχώριας και διεθνούς κυριαρχίας. Οι μηχανές της εικόνας και του θεάματος οργανώνουν και καλλιεργούν ένα αίσθημα ενοχής και κατωτερότητας, με τη συστηματική προβολή της φτώχειας ως συνθήκης ντροπής. Για να βομβαρδίσουν στη συνέχεια με ένα κράμα εθνικών-αναπτυξιακών λόγων, και να εξυψώσουν το καταρρακωμένο ηθικό στη βάση μιας λύσης που δεν μπορεί παρά να έρθει από τα πάνω.

Σύσσωμοι οι ιδεολογικοί μηχανισμοί επιστρατεύονται για τη διαμόρφωση της ψυχολογίας της "κρίσης", των ίδιων των υποκειμένων της κρίσης, των πειθήνιων υπηκόων. Ολόκληρο το πλέγμα τρομοκρατικών και σωτηριολογικών λόγων που αρθρώνονται, επιχειρεί να μας εκπαιδεύσει στο πώς να είμαστε και πώς να μην είμαστε στην κρίση. Πώς να ενσωματώσουμε τις απαραίτητες εκείνες νόρμες προσαρμογής που θα μας καταστήσουν διαθέσιμους/ες στις ανάγκες της κρίσης. Πώς να ταυτιζόμαστε αυθόρμητα με τις επιταγές του νόμου και του χρόνου του χρέους. **Πώς να ενσωματώνουμε την ατομική ευθύνη, τη ντροπή, την κακομοιριά και συνακόλουθα την παθητικότητα, τη συναινετική κουλτούρα.** Δεν είναι παρά μια όψη της βιοπολιτικής εξουσίασης, σε συνθήκη "έκτακτης ανάγκης". Σε αυτό το περιβάλλον, η άρνηση για επενδύσεις, για αναπτυξιακά έργα, αγγίζει απαντήσεις εσχατολογικού περιεχομένου: αν δεν γίνουν τα έργα, θα έρθει η συντέλεια του κόσμου. Οι συναινέσεις πλέον εκβιάζονται μέσα από την ίδια την επανανοηματοδότηση της φτώχειας, ως προσωπικής ευθύνης, με την εξατομίκευση των αιτιών και των συνεπειών της, και με τα σώματα καταστολής πάντα σε επαγρύπνηση.

Χρειάζεται να επισημάνουμε κι ένα ακόμη σημείο που ήδη αναφέρθηκε, την ιδιαίτερη σύμμιξη εθνικών-αναπτυξιακών λόγων για τη διαμόρφωση της απαιτούμενης εθνικής ομοθυμίας στην υλοποίηση των νεοφιλελεύθερων προγραμμάτων και τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις που επιχειρούνται σε περιβάλλον συστημικής κρίσης. Όλο το φάσμα των θεσμικών παραγόντων επικαλείται το "εθνικό" συμφέρον: "να βάλουμε όλοι πλάτη να σωθεί η Ελλάδα", "η χώρα δεν χρειάζεται νέα μέτρα λιτότητας, αλλά ανάκαμψη και ανάπτυξη" κ.ο.κ.. **Και ήταν αναμενόμενη η ανανεωμένη "επιστροφή" στον ενοποιό μύθο της εθνικής ταυτότητας, προκειμένου να μην**

πάρουν χώρο ριζοσπαστικές προσεγγίσεις θεώρησης της πραγματικότητας. Η νέα εθνική αφήγηση είναι ένα τεράστιο ζήτημα από μόνο του. Εδώ, απλά σημειώνεται η αποκαλυπτική, για τις προεκτάσεις της, συνάντηση όλων των καθεστωτικών φορέων στην επίκληση του έθνους- με τις ιδιαίτερες αποχρώσεις τους βεβαίως, προκειμένου να εξέλθουμε της κρίσης. Και κάτι ακόμα που στη φαινομενικότητά του παράγει σύγχυση και αμφισημίες. Το ότι το ΤΑΙΠΕΔ και οι υπόλοιπες υπηρεσίες πώλησης της κρατικής ιδιοκτησίας διεκπεραιώνουν το "ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας" (ακόμη και η φασιστική χρυσή αυγή καταφέρεται ανέξοδα εναντίον του ΤΑΙΠΕΔ: "ο ρόλος του Ταμείου είναι καταστροφικός και εθνοκτόνος" λέει), όσο και οι γνώριμοι αντιπολιτευτικοί εξ αριστερών αφορισμοί για τις ιδιωτικοποιήσεις, τελικά καταφέρνουν να δημιουργούν ατμόσφαιρα εξαγνισμού για το "καλό κράτος", από το οποίο η όποια διαχείριση εμπίπτει πάντα ευνοϊκότερης αποδοχής. Πέρα από το ότι το κράτος (και πρόκειται για το νεοφιλελεύθερο κράτος) αποκαθάρεται και αποκαθίσταται ως ο επιθυμητός ηγεμόνας του δημοσίου, με την έννοια του "κοινού", σαν να ξεχνάμε κάτι ουσιώδες: **ότι το κράτος, ως υπερθεσμός, οργανώνει το κοινωνικό με βάση τα καπιταλιστικά συμφέροντα. Υλοποιεί δηλαδή τη θεμελιώδη λειτουργία του, τη διατήρηση της συνοχής ενός συστήματος ταξικής κυριαρχίας, με το να αναπαριστά και να εγκαθιδρύει τα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα ως γενικά κοινωνικά συμφέροντα. Και φυσικά, κινείται επίσης με λογικές ανταποδοτικότητας, είτε υλικής είτε με παραγωγή κυρίαρχων νοημάτων για το χώρο, το δημόσιο, "τα κοινά". Επομένως, η διατήρηση της διαχείρισης του "φυσικού πλούτου" στα χέρια του κράτους, υπό το μάλλον κούφιο "δημόσια περιουσία", απέχει παρασάγγας από το να είναι ριζοσπαστικό πρόταγμα.**

Χρειάζεται να επισημάνουμε για μια ακόμη φορά ότι ο αναπτυξιακός οδοστρωτήρας για την παραγωγή και αναπαραγωγή της γεωγραφίας του καπιταλισμού, δεν ενεργοποιήθηκε προφανώς τα τελευταία χρόνια. Η υπογράμμιση αυτή χρειάζεται, ώστε να μην προσδίδουμε, με τη σειρά μας, στη μετά μνημονίων εποχή "αποκαλυψιακά" χαρακτηριστικά στην επιθετικότητα του καπιταλισμού. **Τραβώντας μια αδρή διαχωριστική γραμμή στο πριν και το μετά των μνημονιακών πολιτικών ελλοχεύει ο κίνδυνος μη συμπερίληψης της συνέχειας, της αναβάθμισης, των μεταλλαγών ως συναρθρωμένων με την ιστορία του καπιταλισμού, κάτι που οδηγεί σε μια ακούσια εξύψωση της παρούσας συγκυρίας σε κατακλυσμιαία συνθήκη.** Προσέγγιση που προφανώς επιστρέφει τη δυναμική της και αθροίζεται στην κυρίαρχη αφήγηση περί έκτακτης, εξαιρετικής συνθήκης, κατάστασης διαρκούς συναγερμού. Χρειάζεται απλά να πούμε τα ήδη γνωστά, ότι σε καιρούς κρίσης ο παραλογισμός του καπιταλισμού γίνεται πασιφανής. Το άγχος των καπιταλιστών για τα πλεονάσματα κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού και οι νέες μορφές διακυβέρνησης διαμορφώνουν το σκηνικό μιας αχανούς ανθρώπινης οδύνης και αναγκών που δεν καλύπτονται.

Ωστόσο, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ούτε στιγμή τη δύναμη που κατέχουμε όταν αντιστεκόμαστε, όταν ορθώνουμε τις αρνήσεις μας, όταν ψάχνουμε για τις "ρωγμές".

....

1.Χαρακτηριστική στιγμή στην "προς όφελος του δημοσίου αξιοποίηση" είναι η υπόθεση Βατοπεδίου, όπου φιλέτα δημόσιας γης παραχωρήθηκαν στη μονή Βατοπεδίου να τα αξιοποιήσει όπως αυτή επιθυμούσε, ως αντάλλαγμα για κάποιες περιοχές που είχε χαρίσει με χρυσόβουλο στη Μονή ο σουλτάνος επί τουρκικής κατοχής...

2.πηγή Καθημερινή, 13/4/14

3.Ν. 4072/2012 ΦΕΚ 86 Α/11-4-2012 άρθρο 2

4.David Harvey, Rebel cities, 2012

5.Η ιστορία των εξορύξεων και του αγώνα των κατοίκων στη συγκεκριμένη περιοχή δεν είναι καινούργια. Για περισσότερο από είκοσι χρόνια, τα μεταλλεία Κασσάνδρας, με μεταλλεύματα όπως χαλκό, άργυρο, μόλυβδο, ψευδάργυρο, χρυσό κ.α., έχουν μπει στο στόχαστρο ντόπιων και πολυεθνικών εταιριών, και σ' αυτό το «έργο» η συμβολή του κράτους υπήρξε πάντα καθοριστική. Η περιβαλλοντική καταστροφή που ήδη έχει συντελεστεί είναι σε πολλές περιπτώσεις ανυπολόγιστη. Ωστόσο, οι τοπικές αντιστάσεις υπήρξαν πάντα ισχυρό ανάχωμα στις ορέξεις των εταιριών και των κρατικών σχεδιασμών, αποτελώντας ένα από τα πιο φωτεινά σημεία του ανταγωνιστικού κινήματος.

6.Περισσότερα για τις ανυπολόγιστες συνέπειες στο περιβάλλον και την περιοχή από τις δραστηριότητες της El Dorado Gold-Ελληνικός Χρυσός, στο "Ενάντια στα μεταλλεία Χρυσού", Ανοιχτό συντονιστικό Θεσσαλονίκης ενάντια στα μεταλλεία χρυσού, Σεπτέμβριος 2012

ΙΟΥΝΗΣ 2014

Θερσίτης *χώρος ραδιουργίας και ανατροπής, Νέστορος & Ευαγγελιστρίας Ίλιον, thersitis.espiv.net*